gezin Goudsmid, Broekslootkade 79

Cyrl Serl Schillaj – Gleitsmann	Tarnow, 15 juli 1877	Sobibor, 14 mei 1943
Levie Goudsmid	Kampen, 5 januari 1899	Sobibor, 23 juli 1943
Helene Goudsmid – Schillaj	Leipzig, 17 juni 1908	Sobibor, 23 juli 1943
Herman Goudsmid	Rijswijk, 15 maart 1934	Sobibor, 23 juli 1943
Riwka Ethel Goudsmid	Rijswijk, 6 augustus 1937	Sobibor, 23 juli 1943

Helene Schillaj wordt geboren in Leipzig op 17 juni 1908 als jongste dochter van Mendel Schillaj en Cyrl Serl Gleitsmann, van Poolse afkomst. Ze heeft drie oudere zussen, Anna, Doba Rymka en Rachel, en een oudere broer, Markus, die allen in het Poolse Tarnow zijn geboren. Het gezin verhuist later naar Altona bij Hamburg, waar de kinderen in december 1919 een advertentie plaatsen in een lokale krant[1] om het zilveren huwelijksfeest van hun ouders te vieren. Helene wordt meestal Leni genoemd.

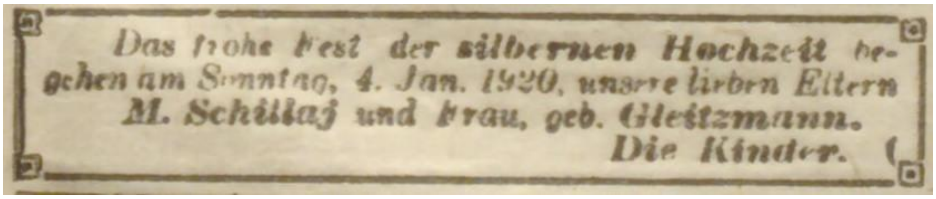
Das frohe Fest der silbernen Hochzeit begehen am Sonntag, 4. Jan. 1920, unsere lieben Eltern
M. Schillaj und Frau, geb. Gleitzmann.
Die Kinder.

Levie Goudsmid, die meestal Leo genoemd wordt, wordt geboren in Kampen op 5 januari 1899 als zoon van Herman Goudsmid (1865 – 1943) en Rebekka Anna Bloemendal (1866 – 1929). Hij heeft twee broers, Simon en Louis, en drie zussen, Aaltje, Johanna en Martha. In hun jeugd in Kampen zijn vooral Leo en Martha actief voor de zionistische jeugdbeweging[2]. Broer Simon trouwt in 1918 met Alida Simons. Rebekka Bloemendal overlijdt al voor de oorlog, in 1929.

Huwelijk van Ida Simons en Simon Goudsmid op 10 april 1918 in Kampen. Leo Goudsmid, 19 jaar oud, is de tweede van rechts op de achterste rij[3].

[1] Hamburger Fremdenblatt, 28 december 1919
[2] https://www.stolpersteine-kampen.nl/achter-elke-steen-een-verhaal
[3] Archief familie Goudsmid

Als Leo 18 jaar is verhuist hij naar Deventer; later naar Rotterdam. In 1925 keert hij terug naar Kampen. In de periode daarna vertrekt hij uit idealisme samen met een vriend naar Palestina, waar hij probeert een conservenfabriek vestigen. Als dat initiatief strandt keert hij in 1928 of 1929 terug naar Nederland en trekt tijdelijk in bij het gezin van zijn broer Simon en diens echtgenote Alida Simons in Den Haag[4]. In het gezin is hij de grote oom van Herman (dan vijf à zes jaar oud), die hij graag mag plagen. Leo is bedrijfsleider bij Papierfabriek SVH (Esveha) aan de Rijswijkseweg in Den Haag en voorziet zijn neefje Herman onder anderen van schoolschriften.

Op 31 januari 1929 vertrekt Leo naar Hamburg. Het is waarschijnlijk dat hij daar Helene Schillaj ontmoet, die dan in Altona bij Hamburg woont. Op 9 september 1930 verschijnt de aankondiging van hun verloving in een Hamburgse krant[5] en op 12 september in De Joodsche Wachter in Nederland. Leo woont dan aan de Rijswijksche Weg in Den Haag. Opvallend is dat in beide kranten Leo's achternaam met een "t" geschreven wordt. Op 17 januari 1931 kondigen zij hun huwelijk aan in De Avondpost[6], een in Den Haag uitgebrachte krant, en op 28 mei 1931 vindt het huwelijk plaats in Altona. Leo's oudere broer Simon, slager in Rijswijk, is een van de getuigen bij het huwelijk. In de acte wordt Leo's beroep aangeduid als bedrijfsingenieur, Leni is onderwijzeres aan een Fröbelschool, een kleuterschool volgens de principes van Friedrich Fröbel[7], de oprichter van de eerste kleuterschool in Duitsland (1837). Ook nu bevindt zich nog een Fröbel Kindergarten in Altona.

Leni Schillaj
Leo Goudsmit
Verlobte
Altona den Haag (Holland)

IN PLAATS VAN KAARTEN.
VERLOOFD:
LENI SCHILLAJ
EN
LEO GOUDSMIT.
Altona (Elbe), Wohlersallee 38
Den Haag, Rijswijksche Weg 431' September 1930.

Na hun trouwen, begin juni 1931, gaan Leo en Leni op Broekslootkade 79 wonen. Leo werkt voor de Papierfabriek SVH, er zijn geen aanwijzingen dat Leni ook in Rijswijk als onderwijzeres gewerkt heeft[8]. Wel is zij actief voor het Joods Nationaal Fonds (JNF) in de jaren 1932 – 1934[9]. Het JNF is een zionistische organisatie, die zich voor de oorlog inzet om fondsen te werven voor een thuisland voor Joden in Palestina.

[4] Informatie familie Goudsmid
[5] Hamburger Fremdenblatt, 9 september 1930
[6] Opnieuw als "Goudsmit".
[7] https://nl.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Fr%C3%B6bel
[8] Wel wordt later op een registratiekaart van kamp Vught als haar beroep kinderverpleegster vermeld.
[9] https://nl.wikipedia.org/wiki/Joods_Nationaal_Fonds

1934

№ 11

Heden den vijftien den Februari negentienhonderd vier en dertig ~~verschenen voor mij, Ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Rijswijk, in het huis der gemeente, ten einde een huwelijk aan te gaan:~~ is door mij Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Rijswijk ingeschreven een lepsgeschrift van een huwelijksakte, welke thans alhier volgt: Oltona, den achtentwintigsten Februari negentienhonderd een en dertig voor den ondergetekende Ambtenaar van den Burgerlijken Stand verschenen zijn met de bedoeling een huwelijk aan te gaan: 1. Levie Spoudsmid, bedrijfsingenieur, wiens persoon uit de handelingen hoofdig voor den ondertrouw bekend is, geboren den vijfde Januari van het jaar duizend achthonderd negen en negentig te Krampen in Holland, geboorteregister Nr. 1 van den Burgerlijken Stand te Krampen, vermeldende Spaarnhage, Rijswijksche regg. 566

2. Helene Schilling, onderwijzeres aan een fröbelschool, wiens persoon uit de handelingen voorgaand ondertrouw bekend is, geboren den veertiendeen Juni van het jaar duizend negenhonderd acht & twintig, geboorteregister Nr. 2, 177 van den Burgerlijken Stand te Heiligenlo, vermeldende Oltona, Wokkers.

~~Daar geene beletselen tegen de voltrekking van dit huwelijk te mijner kennis zijn gebracht, en de afkondiging in deze gemeente~~ alhier 3 B. 3. Simon Spoudsmid, dagen, wiens persoon uit hun pas bekend is, 42 jaar oud, ~~op Zaterdag~~, den voornoemde te Rijswijk, Holland ~~dezes jaars~~ geschied, ~~zonder stuiting is afgeloopen, heb ik de comparanten in het openbaar afgevraagd, of zij elkander aannemen tot echtgenooten en getrouw de plichten zullen vervullen, welke door de wet aan den huwelijken staat verbonden zijn. Nadat deze vragen door beiden toestemmend beantwoord werden, is door mij in naam der wet verklaard, dat zij door den echt aan elkander zijn verbonden.~~ 4. Simon Lederberger.

~~Waarvan deze akte is opgemaakt in tegenwoordigheid van:~~ Losman, wiens persoon uit hun pas bekend is, 38 jaar oud, woonende te Hamberg, Prinsenhof 70. De ambtenaar van den Burgerlijken Stand richtte tot de verloofden ieder afzonderlijk en achtereenvolgens de vraag of zij met elkander in den echt wilden treden. De verloofden beantwoordden deze vraag bevestigend en de ambtenaar van den Burgerlijken Stand verklaarde hierop in naam der wet, dat zij door hun aan elkander voor den echt door hun gesloten verbonden. Voorgelezen, goedgekeurd en ondertekend. Levie Spoudsmid, Helene Spoudsmid geboren Schilling, Simon Spoudsmid, Simon Lederberger, De ambtenaar van den Burgerlijken Stand. Uit de Dat hoven-staand uittreksel gelijkluidend is met het Hoofdboek der Registers van den Burgerlijken Stand te Oltona, voorzover hierbij bevestigd. Oltona, 12 Juni 1931. De wd. Ambtenaar van den Burgerlijken Stand get. onleesbaar. Waarvan deze akte is opgemaakt.

doorhaling van regels 4 t/m 7 van de eerste regel, van regels 1 t/m 3 van de tweede regel en hetgeen daarna akte en alle daarin verder voorkomende doorhaalde woorden goedgekeurd

Leo en Leni Goudsmid – Schillaj in 1933[10]

Op 15 februari 1934 wordt hun huwelijk geregistreerd in de gemeente Rijswijk. Ruim een maand later, op 23 maart 1934, wordt hun zoon Herman geboren. Dochter Riwka Ethel wordt geboren op 6 augustus 1937. In die jaren spelen de kinderen regelmatig met kinderen van andere Joodse gezinnen, zoals het gezin Walg en het gezin Gudema[11].

Herman (midden) en Riwka met een vriendje (Henk Vos) rond 1940[12]

[10] Archief familie Goudsmid
[11] Sonja Havermans, *Terug in Rijswijk*, 2005
[12] Sonja Havermans, *Terug in Rijswijk*, 2005

In januari 1939 komt Helene's moeder, Cyrl Serl Schillaj – Gleitsmann, in Rijswijk wonen. Aanvankelijk woont ook zij op Broekslootkade 79, van maart 1939 tot augustus 1940 op Prins Hendriklaan 10, daarna weer op Broekslootkade 79.

Leni en Herman, 1938 of 1939[13]

Leo, Leni, Riwka en Cyrl in 1939[14]

[13] Archief familie Goudsmid
[14] Archief familie Goudsmid

Herman en Riwka met hun oudere nicht Rebekka en neef Herman bij Regentesselaan 20 in Rijswijk, waar het gezin van Simon Goudsmid woont (18 april 1942)[15]

Tijdens de bezetting gaat Leo Goudsmid voor de Joodsche Raad werken. Vanwege deze betrekking krijgt het gezin aanvankelijk een *Sperre*, hetgeen uitstel van deportatie betekent. Als de dreiging voor deportatie toch groter wordt probeert het gezin onder te duiken, maar het lukt niet om plaats te vinden voor vijf personen. Allen worden opgepakt en gevangengezet in kamp Vught in april 1943. Een klasgenote van Herman is tot haar dood in 2023 onder de indruk van de plotselinge verdwijning van Herman: van de ene dag op de andere zat hij niet meer achter haar in de klas, maar daar werd niet over gesproken[16].

Oma Cyrl wordt op 9 mei 1943 overgebracht naar Westerbork en twee dagen later op transport gesteld naar Sobibor. Daar wordt zij op 14 mei 1943 vermoord; zij is dan 65 jaar oud. Leni, Herman en Riwka worden op 7 juni 1943 naar Westerbork vervoerd, Leo op 3 juli. Allen worden op 20 juli naar Sobibor getransporteerd, waar zij op 23 juli 1943 vermoord worden. Leo en Leni zijn dan 44 en 35 jaar, Herman is 9 jaar, Riwka is bijna 6 jaar oud.

Leo's vader Herman (1865 – 1943), zijn twee broers Simon (1889 – 1943) en Louis (1892 – 1944) en zijn zussen Aaltje (1895 – 1942) en Johanna (1893 – 1943) worden vermoord in Sobibor, Auschwitz en "Midden Europa"[17]. Martha overleeft de oorlog en emigreert in 1952 naar Israël. Voor Herman, Simon, Louis en Leo zijn Stolpersteine geplaatst bij het adres Venestraat 9 in Kampen. Voor Simon, zijn vrouw Alida Simons (1888 – 1942) en hun kinderen Rebekka (1919 – 1944) en Herman (1923 – 2004) zijn Stolpersteine geplaatst bij Regentesselaan 20 in Rijswijk[18].

---

[15] Archief familie Goudsmid
[16] Marja ten Braak, 2026
[17] https://www.joodsmonument.nl/en/page/128598/levie-goudsmid
[18] https://historischeverenigingrijswijk.nl/stolpersteine/struikelstenen.php?urlkey=regentesselaan-20-14

Bij Broekslootkade 79 zijn op 20 november 2026 Stolpersteine geplaatst voor Cyrl, Leo, Leni, Herman en Riwka.